

зневоленість, переважання пасивності та конформізму, нездатність утверджувати як особисту, так і національну ідентичність. Від зовнішніх умов у нас залежить понад 60% населення, а тих, хто відповідає, що все залежить безпосередньо від них самих, — усього 15%. На Заході — з точністю до навпаки.

Суспільну свідомість українського народу, на думку В. Бебика, можна характеризувати як хаотичну, складну та слабкоструктуровану, в якій перемішані різні ідеї, міфи і стереотипи мислення, що є як «реальним відображенням буття людей», так і «помилковими судженнями про рушійні сили сучасного суспільного розвитку».

Суттєвими складовими, що формують політичну свідомість українського суспільства у трансформаційний період, є політична ідеологія та масова політична свідомість. Специфічні риси менталітету (ментальності) істотно впливають на особливості шляху власного історичного політичного розвитку спільності, формування політичних інститутів і цінностей, бо вони є більш стійкими утвореннями, ніж політична свідомість, важко піддаються «коригуванню», однак значно впливають на формування сучасних політичних цінностей, норм та стереотипів поведінки на ірраціональному рівні. Національний характер, на нашу думку, допомагає продовжувати її і передавати з покоління в покоління у незміненому або малозміненому вигляді. Одному й тому самому національному характеру можуть відповідати декілька різновидів політичної свідомості, які послідовно змінюють одна одну.

Сьогодні, в часи, які пов'язані з виборюванням територіальної цілісності держави, відбувається досить активний процес національної самоідентифікації населення за новими чинниками, що не пов'язані ні з мовою, ні з історією народу. Цими чинниками є свідомий вибір моделі державного устрою, вектору розвитку держави тощо.

І. І. Дахова, кандидат юридичних наук, доцент

ПОВНОВАЖЕННЯ УРЯДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

При аналізі урядової компетенції в умовах глобалізації необхідно перш за все наголосити на пріоритетності ролі уряду у сфері зовнішньої політики (насамперед в умовах парламентської форми правління). Таке становище уряду пояснюється, по-перше, тим, що виключно уряд має спеціальний зовнішньополітичний апарат для щоденного здійснення управлінських функцій у сфері зовнішньої політики; по-друге, наявністю фактичної монополії

уряду на зовнішньополітичну інформацію. Досить специфічною є реалізація цих повноважень у країнах із змішаною формою правління, де з метою налагодження конструктивної співпраці між главою держави та урядом виробляється своєрідний розподіл сфер впливу.

Можна виділити певні тенденції у сфері зовнішньополітичної діяльності уряду. По-перше, у зв'язку з посиленням інтеграційних процесів у межах Європейського Союзу уряди країн — членів ЄС почали відігравати більш суттєву роль у цій сфері діяльності. Це пов'язано з тим, що переважна більшість питань у ЄС вирішується органами, які формуються із представників саме урядових структур країн ЄС. Зокрема, визначальним органом у діяльності ЄС є Рада, яка має достатньо велику кількість складів залежно від того, яке питання на ній розглядається: якщо йдеться про зовнішню політику, то в її засіданні беруть участь міністри закордонних справ держав ЄС; якщо розглядаються валютні питання — міністри фінансів тощо. Однак у будь-якому разі рішення в Раді ухвалюються уповноваженими членами урядів країн ЄС. Цей орган має найбільшу вагу в структурі ЄС з огляду на те, що компетенція Ради не має чітких меж. Рада наділяє повноваженнями Комісію (постійно діючий орган управління в рамках ЄС), може змінювати напрями та форми своєї діяльності залежно від умов відповідного етапу інтеграційних процесів.

Іншою, тісно пов'язаною з попередньою тенденцією є збільшення числа урядових органів, що займаються зовнішньою політикою, та розширення сфери зовнішньоекономічної діяльності уряду (урядові позики, реалізація програм допомоги країнам, що розвиваються, тощо) у зв'язку з процесами інтернаціоналізації та глобалізації.

З повноваженнями уряду в зовнішньополітичній сфері діяльності тісно пов'язані його повноваження у сфері національної безпеки й оборони. Насамперед збільшення терористичної загрози та кількості локальних військових конфліктів стало причиною делегування значної частини повноважень від парламенту до більш оперативного та більш дієвого вищого державного органу — уряду. На сучасному етапі в конституціях зарубіжних країн закріплюються такі повноваження уряду у сфері національної безпеки й оборони: як прийняття рішень про пропозицію щодо оголошення військового стану, оголошення мобілізації збройних сил, оголошення надзвичайного стану та пропозиції про їх закінчення; направлення збройних сил за межі території країни з метою надання гуманітарною допомоги, проведення військових навчань або мирних спостережних місій, згоду на присутність іноземних збройних сил на території держави з метою надання гуманітарної допомоги, військових навчань або мирних спостережних місій, згоду на прохід іноземних збройних сил через територію держави.

Як і у випадку з повноваженнями уряду країн ЄС у зовнішньополітичній сфері, уряд набуває більшої ваги у вирішенні питань національної безпеки й оборони за рахунок того, що переважна більшість ключових рішень у межах того чи іншого міждержавного об'єднання приймається органами, що, як правило, складаються з уповноважених представників урядів країн-учасниць.

Слід зазначити, що процеси глобалізації неминуче впливають і на економічні можливості та напрями діяльності уряду. Тому заради розуміння ролі та значення уряду в економічній сфері діяльності слід більш детально розглянути сутнісні риси сучасних глобалізаційних процесів. По-перше, в сучасних умовах фінансовий капітал став неймовірно рухомим. Транснаціональний характер сучасних економічних процесів проявився у тому, що національні уряди поступово втрачають вагу свого владного впливу на економічні процеси, насамперед усередині держави. Про це, зокрема, свідчить той факт, що в середині 90-х рр. ХХ ст. транснаціональні корпорації контролювали третину світового виробництва, 40% якого було розміщено поза їх країнами, а річний обіг таких корпорацій становив понад 5000 млрд доларів. Це, у свою чергу, призвело до того, що серед політичної еліти країн Західної Європи все частіше висловлюється думка про те, що настав час замінити національний уряд демократичними, політичними та державними транснаціональними організаціями, здатними до ефективної діяльності. Утопія про всесвітню державу знову стала актуальною сьогодні, в умовах глобальної екологічної кризи.

За таких умов урядам доводиться більш оперативно реагувати на вимоги часу. Насамперед ідеться про зміну пріоритетів у економічній політиці уряду, в першу чергу, про відхід від суто мілітаризаційних підходів до зростання економічної міцності держави. Це потрібно не тільки для збільшення фінансових ресурсів, а й для забезпечення економічної безпеки держави. Наприклад, Японія, маючи мінімальні витрати на оборону, посідає перше місце в світі за експортом капіталу, золотовалютними резервами. Вона допомагає американській державі покривати фінансовий дефіцит і отримує за це великі відсотки. Тому фахівці радять сучасним урядам, по-перше, не створювати замкнуту економічну систему; по-друге, відходити від мілітаризаційних програм; по-третє, залучатися до світових глобалізаційних процесів та регіональних організацій економічної співпраці.